

267. Het Duitse dictee

1. Zo vind je ook woorden als 'huiduitslag'! De allemande is een dans van Duitse oorsprong, in tweekwartsmaat met een langzaam walsachtig tempo. De Almanach de Gotha kent sinds 1891 ook een Duitse uitgave. De ziekte van Alzheimer (alzheimer) houdt preseniele dementie in. De Anschluss is de aansluiting van Oostenrijk bij het Duitsland van Hitler. De astronomische termen aphelium en perihelium stammen van Johannes Kepler, de term apperceptie stamt van Von Leibniz. De ARD is een Duitse publieke omroep, net als de ZDF en de WDR. De aspiraat is het ontploffingsgeluid bij de Duitse t in woorden zoals 'Teil' en 'Tier'. Assiblatie is de ontwikkeling van een plofklank tot een affricaat als pf. De Atlantikwall is de gefortificeerde verdedigingslinie langs de Europese westkust, tijdens de Tweede Wereldoorlog door de Duitsers gebouwd tegen een Anglo-Amerikaanse invasie. Ausweisen zijn persoonsbewijzen.

2. Onder Duitse invloed heet Cadzand-Bad geen Cadzand aan Zee (zoals Egmond aan Zee). De balije van Utrecht is een onderafdeling van de tempeliers. Bij de ziekte van Basedow is er overmatige schildklierwerking. De beckmannomlegging is de omlegging van een oxim naar een zuuramide, toegepast in de productie van caprolactam. De beilsteintest is genoemd naar een Russische chemicus van Duitse afkomst. Een beroerte, een CVA is een bloeditstorting in de hersenen, een attaque. Dikke Bertha is een mortier van het grootste kaliber van de Kruppfabriek in de Eerste Wereldoorlog. In een biergarten kan een bierdrinker in de openlucht bier drinken. Een blitzkrieg is een overrompelende veldtocht. De Boerenoorlog was ook de opstand der boeren in Zuid- en Midden-Duitsland tegen adel en geestelijkheid omstreeks 1525. Het bondskanseliersbegrip (Jaarboek 2007) is nog maar kort gemeengoed. Zij legt verantwoording af aan de Bondsdag van de Bondsrepubliek Duitsland (de BRD, Bundesrepublik Deutschland).

3. De bruinhemden van de SA zijn de Duitse nationaalsocialisten. Een büchnertrechter is een porseleinen filtreertrechter. Ook de bunsenbrander is van Duitse origine. Het burowwater is een oplossing van aluin en loodacetaat, gebruikt voor kompressen en als desinfectans. Cambozola (Jaarboek 2009) is Duitse blauw-witte schimmelkaas van gepasteuriseerde koemelk. Houdt je vader van casselerrib? Sekt is Duitse champagne. De david(s)ster is de Jodenster. Een gedegaust (werkwoord: degaussen – genoemd naar de Duitse mathematicus en astronoom Carl Friedrich Gauss – maar: wij degausen, vreemd!) schip is ongevoelig voor magnetische mijnen. De Dertigjarige Oorlog woedde van 1618 tot 1648. Deutschlandlied is de naam van het Duitse volkslied. De Vlag was de Duits-Vlaamse Arbeidsgemeenschap, een door de SS gesteunde organisatie die aansluiting van Vlaanderen bij Duitsland nastreefde. De diels-alderreactie is additiereactie van een geconjugeerd dieen met een alkeen, waarbij een cyclohexeenderivaat ontstaat.

4. In de Dietse taal kun je iemand iets diets maken, hem iets aan het verstand brengen. De geallieerde operatie 'Wacht am Rhein' refereert aan een Duits nationalistisch gedicht en lied. Zuid-Duitse meisjes dragen een dirndljurk (dirndlkleid). De officiële aanduiding voor de D-mark was DEM [dee-ee-èm]. De dobermannpincher werd zo genoemd naar een Duitse hondenfokker. Doktor Eisenbart is een onzin verkopende, maar succesvolle kwakzalver. De Drang nach Osten was Duitse politici niet vreemd. De Big Three, de Grote Drie van Europa, zijn Groot-Brittannië, Frankrijk en Duitsland. Duitsers spreken Hoogduits, Hollanders Nederduits. De Duitse eenmaking is historie. Het Englandspiel kende vele verliezers.

5. De erlenmeyer is een glazen kolf, de eschscholtzia de goudpapaver. Het fehlingsreagens dient om reducerende suikers en aldehyden aan te tonen in urine. Kinderen fröbelen graag; wat vond de Führer daarvan? Bij Duitse barbaarsheden denk je aan de furor teutonicus, de teutoonse razernij. Het syndroom van Ganser (Jaarboek 2007) is de psychische aandoening waarbij de patiënt op vragen antwoorden geeft die er net naast zitten. De gausscurve speelt een rol in de statistiek en de kwantummechanica. De geiger-müllerteller meet radioactieve stralen.

6. De geisslerse buis is de voorloper van de gasontladingslamp. De Gereformeerde Kerken in Nederland is een kerkgenootschap in 1892 ontstaan door vereniging van de Christelijke Gereformeerde Kerk en de Nederduitsch Gereformeerde Kerken. De Gestapo was de Duitse geheime politie tijdens het naziregime. In nazi-Duitsland werd het gesundenes Volksempfinden stevig gepropageerd. De grawitztumor is kanker van de niercel. De groschen is een vroegere Duitse munt (tien pfennig). In de gründerzeit werd met Duitse gründlichkeit gewerkt. Bij het haberproces wordt ammoniak geproduceerd. De swastika is het hakenkruis. Een heimatfilm is nogal geïdealiseerd. Hoeveel candela is één hefnerkaars? Hoog hellmanngetal, strenge winter!

7. De hessenweg liep in de middeleeuwen naar Utrecht. De hertz vind je bij tv en pc. De Hessische vlieg is de hessenmug. De historicerstreit verliep heftig. Ook Adolf Hitler droeg een hitlersnor. De immelmann is een figuur bij het kunstvliegen: een halve looping, gevolgd door een halve tonneau. Een saai dorp: im Breskens nichts neues. Wat is de jamaicacoalitie (Jaarboek 2010)? Droegen ze jaegerondergoed? Het jopenbier is dikvloeibaar. Een eretitel voor zangers is kammersänger. Een kapo was een concentratiekampgevangene. Iemand met het kasparhausersyndroom (Jaarboek 2008) zal niet snel aan de praat raken. De scheikundige formule van Michlers keton wil je niet weten. Een kepie is een militair hoofddeksel. De klos van Ruhmkorff (de ruhmkorffklos) is een inductiespoel. De kneippkuur berust op koud water. De Duitse komma is een slash.

8. Een KP [kaa-pee] is een knokploeg. De krautrock stamt uit de jaren zeventig. Een krimi is een detectiveverhaal. In de Kristallnacht vond een pogrom tegen de Joden plaats. De kulturkampf ging tussen liberalen en katholieken. Het KZ-syndroom komt met mate nog voor. De ländler is een oude Duitse boerendans in driekwartsmaat. Duitse landsknechten speelden lansquenet. Lederhosengebruik neemt toe. Een liebigkoeler wordt in laboratoria gebruikt. Limburgse klei heet löss. De Oostenrijkse nationalisten wilden 'los von Rom'. Een lugerpistool is een parabellum. Lumbecken is een manier van boekbinden. Een mannesmannbuis is een naadloos gewalste buis. Leninistisch marxisme is marxisme-leninisme. Voetbalwedstrijd Frankrijk-Duitsland: Marianne versus Michel. In Moffrika spreken de moffrikanen Moffrikaans. De mondbeglänzte Zaubernacht is pure Duitse romantiek.

9. Muesli is een Zwitsers rauwkostgerecht. Spreken neonazi's Nieuwhoogduits en kunnen ze het Nibelungenlied zingen? 'Ohne mich' was de leuze van een antiherbewapeningsbeweging. Hij had nog in het Oranjehotel gezeten. De Ostpolitik heeft succes gebracht voor de ossi's. De petersprojectie projecteert een bol op een plat vlak, in een petrischaal kweek je micro-organismen en pangermanisme streeft naar een Groot-Duitsland. Zullen we een putsch plegen? Een quisling is een collaborateur. De ringel-s (ß) is de (vaker zó genoemde) sz. Een rottweiler is een kortharige hond. De RAF is de Rote-Armee-Fraktion, de Baader-Meinhofgroep. De rijtlei komt uit het Duitse Rijngebied. Een schillerhemd is een hemd met schillerkraag, nou vraag ik je... Schneidig is Duits-militair. Een schwannoom is een zekere tumor. Hoe zeg je 'schwarzwalderkirschtorte' en 'schwarzwalderschinken' in het Schwyzerdütsch? De sonjana is de klimmende aardbei.

10. Een soxhletapparaat is een toestel om te extraheren. Spätzle (Jaarboek 2010) is een Zwitserse pasta. Strudel is gebak van bladerdeeg. De underberg is een zeker Duits kruidenbitter. Valutaschweine waren niet populair. De V-wapens hadden weinig succes. De wende aller wenden is de Wende. Laatste woord van dit dictee is de ziegler-nattapolymerisatie.

Rein Leentfaar